ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Lp Hendrik Johannes Terras
Regionaal- ja
Põllumajandusministeerium
info@agri.ee

Teie 20.10.2026 nr 1.4-3/682

Meie 30.10.2026 nr 2.3-5/26/4279-2

Arvamus eelnõule

Täname, et saatsite Andmekaitse Inspektsioonile arvamuse avaldamiseks maaeluministri 8. märtsi 2019. a määruse nr 21 „Taimetervise registri põhimäärus“ muutmise eelnõu.

Arvestades, et käsil on andmekogu põhimääruse muutmine, mis annab võimaluse muuta kehtivat põhimäärust selgemaks ja konkreetsemaks, siis esitame tähelepanekud nii eelnõu kui ka kehtiva põhimääruse osas.

1. Eelnõuga kavandatakse täiendada taimetervise registri põhimääruse § 14 lõikega 3, mille kohaselt säilitatakse isikuandmeid sisaldavaid kehtetuks tunnistatud registriandmeid majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse (MSÜS) § 64 lõikes 2^1 sätestatud tähtaja jooksul. Seletuskirjas on selgitatud, et muudatuse eesmärk on täpsustada säilitustähtaega, suurendada õigusselgust ning tagada põhimääruse kooskõla isikuandmete säilitamise piirangu põhimõttega.

   Samas jääb siiski ebaselgeks kavandatud täienduse vajadus ja selle suhe kehtiva põhimääruse § 14 lõikega 2. Nimelt säilitatakse lõike 2 järgi kehtetuks tunnistatud registriandmeid ja nende alusdokumente MSÜS § 64 lõikes 3 sätestatud korras ja tähtaja jooksul ning säilitustähtaja möödumisel registriandmed kustutatakse.

   Eelnõust ja seletuskirjast ei selgu aga piisavalt, kuidas suhestuvad omavahel kehtiv lõige 2 ja kavandatav lõige 3. Eelkõige vajab selgitamist, millistele registriandmetele ja alusdokumentidele kumb säilitustähtaeg kohaldub ning kas lõike 2 teine lause registriandmete kustutamise kohta hõlmab ka kavandatava lõike 3 alusel säilitatavaid andmeid. Samuti ei ole seletuskirjas analüüsitud MSÜS § 64 lõigete 2^1 ja 3 kohaldamisalade erinevust. Seetõttu ei ole piisavalt põhjendatud seletuskirja järeldus, et muudatus suurendab õigusselgust. Leiame, et kehtiva lõike 2 kõrvale uue, osaliselt kattuva ja teisele seadusesättele viitava lõike lisamine võib registriandmete säilitamise korra muuta hoopis raskemini mõistetavaks.

   Samuti vajab selgitamist, miks soovitakse üldse isikuandmeid sisaldavad kehtetuks tunnistatud registriandmed ülejäänud kehtetuks tunnistatud registriandmetest eraldi reguleerida. Isikuandmete töötlemisele kohaldub küll isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 5 lõike 1 punktis e sätestatud säilitamise piirangu põhimõte, kuid sellest ei tulene iseenesest vajadust korrata alamastme aktis juba seadusest tulenevat säilitustähtaega. Leiame, et põhimõtte järgimise tagab eelkõige selge ja põhjendatud säilituskord ning selle tegelik rakendamine.

Palume § 14 tervikuna üle vaadata ning sõnastada see nii, et registriandmete ja nende alusdokumentide säilitamise tähtajad ning kustutamise tingimused oleksid üheselt tuvastatavad. Kui kavandatava lõike 3 kohaldamisala erineb lõike 2 kohaldamisalast, tuleb erinevust selgitada ka seletuskirjas.

2. Kehtiva põhimääruse § 1 lõike 2 järgi on andmekogu pidamise eesmärk tagada taimetervise kaitse ja tõhus järelevalve taimetervisenõuete täitmise üle. Sama eesmärk tuleneb taimekaitseseaduse (TaimeKS) § 30 lõikest 3. Samal ajal kantakse TaimeKS § 30 lõike 4 ja põhimääruse § 1 lõike 3 punktide 2 ja 3 kohaselt registrisse andmeid ka taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse ning geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse alusel tegutsevate ettevõtjate ja nende tegevuse kohta.

Taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse alusel tegutsevate ettevõtjate puhul hõlmavad tootmise ja sertifitseerimise nõuded muu hulgas taimekahjustajate ennetamist ning taimetervisenõuetele vastavuse kontrollimist. Geneetiliselt muundatud põllukultuuride käitlejate puhul on aga seos taimetervisega kaudsem, kuna nende andmete töötlemine teenib eelkõige keskkonnaohutuse ning geneetiliselt muundatud ja muundamata põllukultuuride kooseksisteerimise kontrolli.

Kuigi nendes sätetes nimetatud ettevõtjate tegevus võib isegi mingil määral olla seotud taimetervise kaitsega, siis soovitame siiski uuesti hinnata, kas TaimeKS § 30 lõikes 3 sätestatud registri eesmärk hõlmab piisavalt kõiki avalikke ülesandeid, mille täitmiseks registris andmeid töödeldakse. Kui osa registriandmeid töödeldakse eesmärgil, mis ei ole hõlmatud taimetervise kaitse ega taimetervisenõuete täitmise üle järelevalve tegemisega, siis tuleks registri eesmärki esmalt täpsustada seaduses ning viia seejärel põhimäärus seadusega kooskõlla.

3. Põhimääruse §-d 2 ja 3 nimetavad andmekogu vastutavaks töötlejaks Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi, volitatud töötlejateks Põllumajandus- ja Toiduametit (PTA) ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi Infotehnoloogia Keskust (REMITK). Paragrahv 3 lõikes 2 on registri volitatud töötleja ülesannetena üldiselt nimetatud registriandmete kogumine, salvestamine, korrastamine, avalikustamine, muutmine ja kustutamine. Sama paragrahvi lõike 5 järgi majutab REMITK registrit ning korraldab registri teenuste ja tehnoloogilise keskkonna haldamist.

Leiame, et ülesannete selline üldine jaotus ei erista piisavalt PTA sisulisi registripidamise ülesandeid REMITK tehnilise majutamise ja haldamise ülesannetest. Tehnilisele volitatud töötlejale ei tule anda üldist pädevust andmete sisuliseks kogumiseks, avalikustamiseks, muutmiseks või kustutamiseks ulatuses, milles need toimingud ei ole vajalikud tema tegelike ülesannete täitmiseks.

Sama ebaselgus esineb põhimääruse § 4 lõigetes 2 ja 3 sätestatud kasutajarollidele. Nende sätete järgi täidavad volitatud peakasutaja ja volitatud kasutaja registri volitatud töötleja ülesandeid. Samas ei ole aga põhimääruses kummagi volitatud töötleja ülesandeid piisavalt selgelt ja konkreetselt määratud. Paragrahvi 3 lõikes 2 on üksnes üldiselt loetletud registriandmetega tehtavad töötlemistoimingud, kuid neid ei ole jaotatud PTA ning REMITK vahel. Seetõttu ei ole ka arusaadav, milliseid volitatud töötleja ülesandeid võivad kummagi asutuse määratud peakasutajad ja kasutajad täita. Samuti ei ole selge, kas peakasutaja ülesanded piirduvad juurdepääsuõiguste haldamise ning süsteemi tõrgeteta töö ja andmetervikluse tagamisega või hõlmavad ka registriandmete sisulist kogumist, avalikustamist, muutmist ja kustutamist.

Samuti ei ole põhimääruses piisavalt määratud vastutava töötleja ülesandeid. Üksnes vastutava töötleja nimetamisest ei nähtu, kuidas ta korraldab registri haldamist, suunab ja kontrollib volitatud töötlejate tegevust ning vastutab juurdepääsude, andmete

avalikustamise, säilitamise, kustutamise ja registri arendamise üldise korralduse eest.

Siinjuures juhime tähelepanu Justiits- ja Digiministeeriumi juhisele (JDM juhis), kus on selgitatud, et andmekogu põhimääruses tuleb sätestada vastutava ja volitatud töötleja ülesannete ja kohustuste jaotus vastavalt nende tegelikele rollidele. Põhimäärusest peab olema arusaadav, kes mida teeb ja mille eest vastutab. Samuti tuleb põhimääruses sätestada vastutava töötleja kohustus teha järelevalvet andmekogu kasutamise ja volitatud töötleja üle.

Palume põhimääruses määrata vastutava töötleja ning kummagi volitatud töötleja ülesanded registri tegelikust töökorraldusest lähtudes. Ülesannete jaotusest peab nähtuma, millised otsustavad, korraldavad ja kontrollivad ülesanded jäävad vastutavale töötlejale ning milliseid sisulisi või tehnilisi toiminguid teeb kumbki volitatud töötleja vastutava töötleja määratud ulatuses ja tema juhiste kohaselt.

4. Põhimääruse § 11 kohaselt saadakse teises andmekogus põhiandmetena kogutavad andmed sellest andmekogust, milles neid põhiandmetena kogutakse. Sättes ei ole aga nimetatud andmekogusid, millest taimetervise registrisse tegelikult andmeid saadakse ega ei ole seostatud konkreetseid andmeid nende lähteandmekogudega. Samas on andmeallikate ning saadavate andmete selge seos vajalik nii andmete kvaliteedi kui ka töötlemise õiguspärasuse kontrollimiseks.

Lisaks on § 12 lõikes 3 andmeandjana nimetatud registri volitatud töötleja. Arvestades, et registril on kaks erinevate ülesannetega volitatud töötlejat, siis ei ole sättest üheselt tuvastatav, kumb volitatud töötleja põhimääruses nimetatud andmed annab.

Palume põhimääruses nimetada konkreetsed lähteandmekogud ja loetleda sealt saadavad andmed. Samuti tuleb vältida määratlemata viidet registri volitatud töötlejalt saadavatele andmetele.

5. Põhimääruse § 15 lõike 1 kohaselt on registriandmed avalikud, välja arvatud ärisaladust sisaldavad andmed ja juurdepääsupiiranguga isikuandmed. Sama paragrahvi lõike 2 järgi tehakse avalikud registriandmed kättesaadavaks Eesti teabevärava kaudu ja avalikustatakse registri volitatud töötleja veebilehel.

Samas jääb siiski ebaselgeks, milliseid isikuandmeid sisaldavaid registriandmeid veebis avalikustatakse, millisel eesmärgil ja õiguslikul alusel seda tehakse ning kui kaua andmed avalikult kättesaadavad on. Samuti ei ole kahe volitatud töötleja tõttu üheselt tuvastatav, kumb neist vastutab andmete veebis avalikustamise eest.

Juhime tähelepanu sellele, et isikuandmete aktiivne ja kestva iseloomuga avalikustamine veebis erineb teabe väljastamisest teabenõude alusel ning eeldab, et avalikustamise eesmärk, ulatus ja tingimused tulenevad piisavalt täpselt õigusaktist. Üksnes asjaolust, et teabele ei ole kehtestatud juurdepääsupiirangut, ei saa järeldada, et kõiki selliseid isikuandmeid võib määratlemata ulatuses ja tähtaja jooksul internetis avalikustada.

Palume täpsustada, millised isikuandmeid sisaldavad registriandmed § 15 lõike 2 alusel veebis avalikustatakse, millise seaduses sätestatud eesmärgi ja aluse põhjal ning millise ajani. Samuti tuleb määrata, kumb volitatud töötleja avalikustamise eest vastutab ning tagada, et kehtetuks tunnistatud registriandmeid ei hoitaks avalikult kättesaadavana üksnes põhjusel, et neid säilitatakse registris.

6. Lisaks juhime tähelepanu TaimeKS § 30 lõikele 1, mille kohaselt asutab taimetervise registri ja kehtestab selle põhimääruse valdkonna eest vastutav minister. Volitusnormist ei nähtu aga täpsemalt, milliseid registri pidamise ja selles toimuva andmete töötlemise

tingimusi võib või tuleb põhimääruses reguleerida. Muu hulgas ei ole volitusnormis nimetatud registrisse kantavate isikuandmete kategooriaid.

JDM juhise kohaselt tuleb aga andmekogude puhul seaduses muu hulgas sätestada volitusnorm põhimääruse kehtestamiseks ning selle raamid (nt pidamise kord, andmeandjad, andmevahetus teiste andmekogudega, vastutava/volitatud töötleja ülesanded, juurdepääs ja väljastamise kord, muud korralduslikud küsimused). Samuti tuleb seaduses sätestada see, milliseid isikuandmete kategooriaid töödeldakse (nt üldandmed (….), hariduse andmed jne).

Soovitame edaspidi taimekaitseseaduse muutmisel vaadata üle ka volitusnorm ning sõnastada selliselt, et see oleks kooskõlas JDM juhisega.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Pille Lehis
peadirektor

Terje Enula
Terje.Enula@aki.ee
627 4144